ИЗ КЊИГЕ (РОКЕНРОЛ РОМАНА) МИОДРАГА ЈАНКОВИЋА * (2)

Вратар Понтија Пилата

Настављамо да ексклузивно и премијерно објављујемо делове новог романа овог необичног српског писаца, који од 1976. живи у Паризу. Још увек у настајању, ово Јанковићево дело другачије је од свих досадашњих. Бави се можда најделикатнијом темом откад је света и века. Са пуно тајанствених огледала и персифлажа, доноси пред нас можда најопаснију од свих игара. Пред нама је одломак од трећег до шестог поглавља

Ја знам шта те боли. Буди фина и љубазна и, казаћу ти. Ево, бол постоји и пре него што је човек почео да га памти. То је сасвим извесно. А наука, наука каже да су велики болови уствари велика, трајна сећања.

Само, допустићеш, морам најпре да се пожалим. Ако ти је непријатно, онда сматрај да се ја не жалим теби, већ књизи.

Сасвим недавно, у доколици, да бих се подсетио, читао сам *Окултне тајне* од Пјера д'Абана, једну врло ретку књигу коју сам некада украо из библиотеке у Падови. Сећам се да је била у врло лошем стању, па сам је дао на коричење. Не знам више где, али повез је сасвим по мом укусу. И шта видим? У тој књизи која (како мисле неупућени) даје власт над светом духова и анђела, господарство над просторним и временским светом, нашли су се и листови неке сасвим десете књиге. То јест, фрагменти расправе о томе да ли ја постојим или не. Можда је књиговезац имао намеру да ми пријави случај? Сад то није више важно. И без моје помоћи, писац је умро – непознат.

Ту се приповеда о личности која се први пут спомиње у тринаестом веку, у *Chronica maiora Angliae*
од Метјуа Париса а описана је и у
Flores historiarum
Рожеа де Вандовера. Све до 1602. године, нема је више ни у једној књизи. По једнима – обитава у причама које колају по Европи – по другима,
та
личност је стварна појава.

Уистину, некадашњи вратар Понтија Пилата, прозван „Јеврејин Картафилус", одавно је утекао из књиге анонимног аутора с краја дванаестог века и, тако, коначно постао загонетна појава: Аполинеров „Прашки пролазник", Ежена Сија бранитељ радника од језуита, Гетеов „Der ewige Jude"... Тај најславнији номад Европе, створење је коме никако не успева да умре, тај вечни скитач до данас још никоме није открио свој идентитет. Да ли је он онај несрећни обућар из Via Dolorosa, који је Исусу Христу (док је носио свој крст) одбио кратки предах, или је он и данас велом тајне обавијен апостат Јосиф Флавије, Веспазијанов штићеник, пријатељ императора Титуса, живи сведок пропасти Храма, римски историчар јудејског рата?

На основу свих истраживања и мишљења, каже се, поготову оних која нису мишљења сама по себи, лако је закључити да је дошло до појаве књишке личности која је постепено постала у мит и 1602. године, у Немачкој, била названа Ahasverus.

Немогуће је данас набројати књиге, легенде, усмене романе који су претходили књизи с краја дванаестог века из које је **личност** побегла. Управо тако – побегла! Једино што се зна је то, да је главни јунак једно време живео у Јерменији. Тамо се, по једнима, нашао стицајем срећних околности после бекства из Јерусалима 33. године, одмах после Христовог страдања на крсту. Опасност је била велика, па се стога може разумети зашто је изабрао брда Јеревана за склониште од прогонитеља. Истовремено, потребно

је казати да нема сигурних датума у легендама које су допрле до анонимног писца с краја дванаестог века. Наиме, никако није јасно да ли се та личност нашла у Јерменији одмах после 33. године, или, неку годину после разорења Храма, 70. године? Једино што се данас са сигурношћу може рећи је да је он управо у Јерменији открио тајну поновног рађања, ону тако својствену самој Јерменији, држави непокорних и мудрих људи која се одувек налазила на сред поља битке, изложена инвазијама, уништењима, неописивом разарачком беснилу, масовним истребљењима, али држави која је увек успевала да васкрсне, никада не изгубивши свој идентитет.

Књига анонимног аутора с краја дванаестог века је нестала ко зна кад, та књига је, како казује Метју Парис, личила на некакав Алманах алхемичара. У њој су се налазиле вешто исказане алегорије и много ребуса – цртежа које нико није могао да одгонетне. У њој су биле исписане и неке глосе (тајанствене речи које може да протумачи само онај који има кључ од тајне) и то тако страшне да су лако могле да заведу странпутицом у безизлаз. Претпостављало се да је и сама тајанствена књига била глоса – тамнија од свега што је икада било написано (макар и на том тајном језику). И тако, годинама и годинама, из генерације у генерацију, личност се допуњавала. У више наврата, и то захваљујући генијалним усменим приповедачима, личност је добила оно нешто више од илузије: јачала је њена жудња за правим, слободним животом.

Основни садржај њених тежњи стекао је агресивност, својствен механизам који само код изузетних особа понекад произведе више напоне свести. Нешто као високофреквентне струје.

После овога, пише, поставља се питање: како таква једна личност успева да укроти време? Да га преусмери у забрањен правац – уназад? Легенде о томе ништа не кажу. Ослањају се на опште место, то јест, да је по среди – чудо!

Писац је покушао да се окористи науком. Каже: замислимо како у мирну воду бацимо облутак. Из тачке додира камена и воде, по површини, почињу да се шире концентрични кругови. Најпре брзо, затим све мање док се на крају не потроши енергија удара и вода постане опет као огледало. Ово је, уједно, и слика времена живота – од рођења до смрти. Тај филм се може вратити уназад само у биоскопу, или уз помоћ магнетоскопа. У правом, живом животу у коме владају принципи Њутнове механике, овако нешто је неизводљиво. Ипак, **личност** о којој говоримо усмерава време како је њој мило. Какав уређај користи, писцу, како сам признаје, није познато.

И тако, он покушава да објасни на који начин је *главни јунак* побегао из књиге коју је саставио анонимни писац? Покушаћемо. Каже, узећемо у обзир његове „више напоне свести" и томе додати синергизам – слободно садејство људи који свесно жуде за блаженством, за животом који смрт не може да ограничи. И, по свој прилици, тако је то било. Јунак из легенде, књижевни јунак је започео свој, ничим ограничен живот. Првих четири стотине година није му требало ни име, било му је довољно што је жив. И, као што рекосмо, тек 1602. године, у Немачкој, назван је Ahasverus.

Нећу више да ти препричавам шта пише у тим фрагментима. Само, молим те, прочитај све пажљиво још једанпут.

Има ту доста илузија и алузија, зар не, и, како оно писци кажу: персифлаже. Али, признаћеш, и једно занимљиво опажање. Ти се с пуним правом сад можеш упитати: шта је илузија, ја или свет? Молим те, погледај се у неко своје огледало. Као да ћеш сад себе нацртати, направити свој аутопортрет, рецимо, угледајући се на онај који је тако вешто направио Франциско Гоја.

Посматрај себе у огледалу. Стваралачки, толико дуго док у теби сасвим не нестане осећање-сећање на то ко си и шта си, док се твоје ја не заборави. Имај воље да један агилни део себе пројектујеш на тај лик. И онда, одједном, обузеће те ужас од „тог неког тамо", од лица које безочно, дрско, зури у тебе. Открићеш да је „тај тамо" слободнији од тебе и да си ти, док си се огледала, доживела губитак природне слободе. Оне слободе, како је мислио Сартр, која је „суштина човека". И још нешто ћу додати: та личност у огледалу, тај „главни јунак", стално се мења, као што се стално мења и спознаја твога ја. И што дуже посматраш себе у огледалу (истрајавајући у стваралачком повећању напона свести), тим је више „тај тамо" стварнији, слободнији... тим више ти постајеш неко *други*. Твој лик у огледалу је обрис светлости мог непостојања. Чини ти се да је све ово превише компликовано и нејасно. Слушај: само тама довољно јако осећа одсуство светлости. И оно што се никад не мења, једина истина у овом свету је – непостојање. Стани и размисли. Ово није било шта.

Теби је, такође, познато да је стварање моћ, моћ да се свет спозна као идеја. А када створено постане довољно слободно, онда стваралац остаје без времена, заправо затворен у Еуклидове три димензије (дужина, ширина и висина) а његов главни јунак тад може да започне своје лутање, свој живот.

Да те подсетим: сваки човек поседује три димензије и, од Ајнштајна, још једну (хипотетичну!), четврту, а то је време. Само, и време је, авај, затворено у човекове три димензије. Отуда и време спада у човекове невоље.

Кад „јунак" преузме твоје време, он чак за себе награби и фамозну пету димензију: твоју унутрашњу слободу, твоја духовна својства. Онај који је створио оваквог „јунака", рекосмо, остаје прикован у простору који су одредиле три праве које се секу под правим угловима. Морам ти рећи да је то онај фамозни (еуклидовски) простор отворен једино према смрти. У њему се губи име, остаје само Заборав. Четврта димензија – време – довољно је ефемерна, људска, па лако бива поражена од „човекове суштине" – слободе.

Само тако „јунак" може да живи вечито; у чисто мисаоној, петој димензији, у којој смрт не постоји.

Можда нисам довољно јасан? Међутим, ако си ми наклоњена, видећеш, истина о мени је скривена између редова овог што сам ти управо испричао. А можда и није? Играм се са руским луткама што их зову „бабушке": малу затварам у већу, ову у још већу и тако даље, све док ме то забавља.

А сад, вратићемо се болу. Не памтим да сам икада затекао Смрт тако јаросну, снажну, као тога дана. Сећам се, нико се није смејао. Тога дана, у Јерусалиму, ама нико се није усудио ни да се осмехне. Сви су осећали дах Смрти, нико није био толико луд па да јој се цери у лице.

Можда је теби све ово познато. Збило се у петнаестој години царевања Тиберија и деветој години владавине Иродове у Галилеји, 23. марта, у петак, седме године намесниковања Пилатовог у Јудеји. Првосвештеници јеврејски Јосиф и Кајафа, Ана, Сумин, Датаил, Гамалијил, Јуда, Леви, Нефталим, Александар, Арије, са још неким књижевницима и фарисејима, цео Синедрион, дођоше пред мој преторијум и загаламише против Исуса.

Било је то у зору, кад је најхладније. Кад бежећи из пустиње, на кратко, у тај град долеће хладна бојазан.

Нису хтели да уђу у судницу, да не постану нечисти, како би могли јести пасху, али довели су свезаног Исуса кога су оптуживали за многа зла дела.

Изашао сам да видим шта хоће. Сви су говорили у исто време. Видех и Њега, свезаног, попљуваног. Приђох му. Он подиже главу и погледа ме у очи. Одмах ме је препознао, али као да је видео Ништа, тако ми је изгледало. Иза Њега угледах небројене анђеле, скоро непомичне. Изнад Јерусалима, према истоку, око куле Антонија, изнад храма и према Маслиновој гори, према Јерихону, и шта знам, све тамо на Исток, у златним оклопима војска којој на челу беше Архангел Михаило. Знам, и Он је иза мојих леђа видео моје чете у црним оклопима. Имао се утисак да неће сванути и да је свет миран већ читаву вечност. Само је Смрт била ужасно бесна. Она не зна шта је бол, па за велике количине бола верује да су чудовишта.

Могао бих сатима да ти причам о том Његовом погледу, али то би тебе само непотребно смекшало. Нема потребе, јер не могу ти речима пренети истину Његовог присуства. Неки Његови ученици су били тамо, видео сам их како избегавају мој поглед, а у једном довратку видех и Петра који никако није могао да заустави сузе.

Окренух се Кајафи и упитах га какву тужбу износе против „овог човека". Он је ћутао, али Ана рече да је то син једног дрводеље који за себе говори да је син Божији. На шабат исцељује хроме и слепе, губаве и бесне и тако законе њихових отаца жели разорити.

Правио сам се да не разумем оправданост таквих оптужби и упитах о каквом је злу реч. Нефталим придода да је Исус врач и са Велзевулом, ђаволским кнезом, прогони демоне и сви се повинују Њему.

Ја само одмахнух руком. Рекох им да га они узму и суде му по свом закону. Одговорише да они, по закону, не смеју никога убити. Онда, ја им казах, да ни једну кривицу не нађох да бих Га казнио смрћу. А они ми рекоше да Га не би предали мени да није злотвор.

Заповедих да ми Исуса уведу у судницу.

Онако, узгред, запитах:

„Ти ли си цар јеврејски?”

А Он ми одговори:

„Говориш ли то сам од себе, или ти други рекоше за мене?”

А ја га упитах:

„Зар сам ја Јеврејин? Род твој, архијереји и књижевници те предадоше мени. Шта си учинио?”

На то ће Исус:

„Моје царство није од овога света; јер ако би од света овог било царство моје, ту би се ипак слуге моје покренуле да не будем предат Јеврејима. Сада, ипак, царство моје није одавде.”

„Дакле, цар си?”

„Ти говориш да цар јесам. Због тога ја сиђох и родих се да о истини свако чује мој глас.”

„Шта је истина?”

Овај наш разговор одавно је објављен у најпознатијој књизи на свету. Међутим, ја знам и наставак.

Одговори ми Исус:

„Ти ниси."

„Зар на земљи нема истине?" – упитах.

„Не видиш ли да онима који истину говоре суде они који имају власт на земљи?"

Наредио сам писару Картафилусу да све забележи. Кад је свршио, рекох му да изађе и остави нас саме.

Ја све радим како налаже разум. И врло сам интелигентан. И талентован.

Ипак, као некакав тупан пиљио сам у Њега, у Промисао, Милост и Опроштај. Учинило ми се да све конце моје судбине Он има у својим рукама. То јест, нисам тако наиван па да поверујем да зависим од Њега. Како се узме. Тада, у преторијуму, задивила ме је Његова нејакост. А да, умем ја и да се дивим.

Стајао је као одсутан, међутим – неосвојив. Отеловљена Верност. Био је потресан, благ, скоро нежан. Мање јак од најслабије силе, попустљив, самилостив. Знао сам, да је Он сила љубави. Па ипак, чудио сам се. Знам све, али чуди ме да је одлучено да се покаже оно што је било скривено од постанка света, загонетна и тајна наредба *fiat lux*. „Нека буде светлост" и то у телу, тако рањивом.

Ти знаш, рекох Му, да је изван ових зидова свет који може бити Твој. Под једним условом који Ти је познат. Али, већ си одбио моју понуду, нећеш то. Нећеш да ме помириш са оцем. Хоћеш борбу, уместо вечног мира.

Он се предаде молитви: „Оче, нека буде воља Твоја"...

Знате, има нечег и детињастог у Његовој нејакости. Али све тананости те нарочите благости измичу скалпелу моје анализе. Моме суморном неповерењу смета то што ми је супротстављена потпуна отвореност. Као тајно оружје –отвореност. Лукаво, нема шта!

Било је излишно да Му кажем шта га чека. Он је и то знао. Уосталом, у Њему није било страха. Био је решен да покаже како треба живети.

Ја, ја сам желео да Му покажем своју моралну беспрекорност. И оно до чега највише држим: реалност, у којој се најкориснији показао нитковлук.

Да скратим. Применио сам закон и право. И, опрао руке. Ја сам био у праву и нико ми не може приговорити да је ово мој додатни злочин против истине, или како је Он рекао: против Духа Истине.

Од тога јутра често имам визију будућности у којој се стално догађа оно што може, а не што бити не може.

Ево, ти си ми сведок, и кад кажем сушту истину, приговарају да сам лицемер.

У Јерусалиму, тог 23. марта, бол је био мој. Узгред, уопште нисам сигуран да бол утврђује памћење. Међутим, на страну сад и бол. Много се после говорило да сам тог дана изгубио игру и да сам од тада губитник. Кад то чујем, ја се смешкам. Слабост нам не треба, треба нам моћ. Зар не?

Вратар Понтија Пилата је ушао и рекао да су Јевреји све нестрпљивији.

Умало да заборавим: ја нисам никакав књишки Ahasverus.

IV

Noli me tangere

„А Исус васкрснувши рано у први дан недјеље, јави се најприје Марији Магдалини, из које бјеше истјерао седам демона". Мк 16,9.

Ја припадам месецу. Као било која жена. Моја застава је црвене боје. Извини. Све ћу разјаснити. Тебе и даље збуњује природа моје игре. Само остани ми наклоњена и сазнаћеш више него било ко други.

Била је хистерична и, кажу, велика „грешница", „блудница". Пре него што ју је крстио, истерао је из ње „седам демона". Она је једина права жена у тој Књизи о Њему. Међутим, као да у њој има више различитих жена, отуда бројне контраверзе и забуне за неупућене. На арамејском, језику којим се Он служио, „беулах" значи истовремено „жена" и „опседнута". Пред свима, у Бетанији, код Симона лепрозног, она је на Његову главу

излила драгоцени мирис из бочице од албатра, опрала Му ноге и обрисала их својом косом. Она Га је, ето, додиривала и, очито, много волела. Имала је кожу боје кестена, била је лепа и пожељна, заводљива... Као краљица од Сабе, њена чаровитост је збуњивала и тада и у сва времена, до данас. Сва њена вечност заблистала је док Му је брисала ноге својом дугом косом. У једном трену – победила је пролазност! И каква награда ју је само чекала! Оно што нико пре ње није видео. Слушај ме, душо. Ово за тебе причам.

Угледах одваљен камен са гроба, прићох и видех да је празан. Остали су покрови и убрус који је био преко Његовог лица. Само, тај убрус је био уредно савијен и одложен са стране, што ме још више преплаши. Јаукнем и пустим сузе. Расплетем косу. Ко боље од нарикаче може да исцели болну рану од смрти? Сви је слушају, гледају, она зна које речи су праве и најпотресније, како их ваља одјецати. Ја сам полугласно започела тужбалицу.

Утом, видим два анђела. Два бела анђела седе на гробу. Један седи чело главе, а други чело ногу. Питају: Жено, зашто плачеш? Ја им кажем, да је неко однео тело Господина мојега. Са њихових лица зрачила је ведрина, нека златна вера. Имали су плаве очи, тако спокојне. Помислих да не чувају само празан гроб, већ и неку тајну. Покушавала сам да савладам своју знатижељу. Питала сам се: да ли су ме препознали? Али не, нису. И сетим се да су то само анђели Победе. Они не подозревају, они само исказују Славу. Од свих анђела, ови имају најмоћнија крила од чијих замаха настаје благи ветар Добре Наде. Тако су силни, а кротки, рекох себи. А онда, приметим да побожно гледају у неког иза мене. У неверици, обазрем се и заиста – неко!

Веома леп човек, мужеван, у гримизу какав никад нисам видела. Сретоше нам се погледи. У трену, покушавала сам да се сетим: ко још има овако дивне плаве очи?...

Жено, зашто плачеш? Кога тражиш? – упита ме гласом сажаљивим и тако познатим. Мој вид се још више замагли од суза. Промуцах све оно што сам већ казала анђелима.

На Истоку се рађало нешто раскошно лепо, као да је то била зора за људе који никада нису били грешни. Као да се претходних дана ништа страшно није догодило у Јерусалиму. Гушиле су ме сузе, од жалости и од неке потајне среће.

Рече:

Марија!

Ја прогледах. То је био Он, Исус.

Равуни! – кликну из мене глас који није био мој.

Падох на колена и пруживши руке, покушах да дохватим Његове чланке које су недавно миловале моје косе. Он устукну и заповедно рече:

Не дотичи ме се!

Опет нам се укрстише погледи. По строгости из Његових очију, схватим да зна ко сам. Нестаде опсене, у прах се претвори моја женска чаровитост. Угледах други свет, надреално и опасно живот и смрт заједно, видех умирање и поновно рађање, венце славе и уместо Њега отвор према Рају. Зачујем хор анђела:

Христос васкресе из мртвих!

V

Вечера у Емаусу

Сликара Каравађа сам упознао кад му је било тринаест година. Било је то у једној шуми поред његовог родног места, у близини Бергама. Тада се звао само Микеланђело Меризи и био убеђен да личи на Светог Јована са слике Леонарда да Винчија. Испричао ми је, да је због те Леонардове слике он остао сироче. Наиме, велики мајстор је краљу Франсои Првом требало да поклони три слике а за узврат била му је обећана мирна старост у дворцу на Лоари. На путу за Француску, због болести задржао се више дана у селу по имену Каравађо. Није имао новца и својим љубазним домаћинима је за њихову цркву поклонио своју слику на којој је представљен Свети Јован у правом леонардовском пејзажу. Ја сам познавалац сликарства и знам шта говорим. Испоставило се да је велики поштовалац уметности Леонарда да Винчија био и последњи француски краљ из Дома Валоа – Анри III. Утврдио је да *Свети Јован* недостаје у краљевској колекцији и наредио да се слика пронађе. Елем, мештани Каравађа никако нису желели да остану без свог *Светог Јована*
и одлучили су да поруче копију за француског краља. Отац Микеланђела Меризија, сликар, начинио је шта је требало. То је онај
Свети Јован
који се и данас може видети у Лувру, поред чувене
Монализе
. Међутим, после експертизе обадве слике, француски краљ је наредио да се „фалсификатор” убије, што је одмах извршено. Тако је Микеланђело остао без оца. Јесте, он је ту причу волео да прича, чак и незнанцима по крчмама. Уствари, стари Меризи је продао неколико копија Леонардових слика породици Сфорца-Колона и они су били наручиоци убиства а не француски краљ.

После првог нашег сусрета у шуми, ја сам му постао други „отац”, то јест, његов заштитник. Не желим никог да шокирам. Ја сам човек од укуса који је упознао многе грешнике и свеце. Већ си се, душо, можда, уверила колико сам љубазан. Све ти кажем. Искрен сам. Ево, поверићу ти да је основно својство човека уживање у самоуништењу себе и света. Ово тврдим на основу дуготрајног посматрања. Младоме Микеланђелу сам рекао: Свет постоји. Видиш, не требаш му ти да би он постојао. Али, ако будеш мој, научићу те вештини и бићеш као Леонардо. Пристао је и био мој, на почетку само љубавник.

Знаш, тешко је одгојити великог сликара, генијалног уметника. Ја сам већ дуго овде, и веруј ми, много сам се око тога трудио. Покушавао сам са Чимабуом, али сам успехе почео да постижем тек са Ђотом. Он је прихватио моју генијалну идеју о перспективи. У

том послу при руци ми се нашао Данте ди Алигијери, Ђотов пријатељ. Данте је волео сликарство, имао је таленат за сликање и помагао Ђоту у Напуљу и Падови. Њему сам захвалан што је Ђото увео тродимензионалност и дубину на своје фреске. Али није лако ишло, Ђота су разумели тек Мазачо, Учело и Пјеро дела Франческа, а перспективу је довео до правила Андреа Мантења. Сети се његовог *Мртвог Христа*! Насликати Христа као било ког мртвог човека и то у скраћењу. Moja gloria mundi!

Кад би само знала колико сам се трудио да заменим вертикалну хоризонталном перспективом. Да, да, морао сам много стрпљења да испољим. Теби ћу да појасним, јер видим да не разумеш о чему говорим. Ништа страшно, само буди ми наклоњена.

Византијске иконе, мозаици и фреске, представљају живот и дела Исуса Христа и његових светитеља. Све је на њима у служби огњене Исусове вертикале. Рекло би се да нема перспективе, то јест, дубине. Само на први поглед. Личности су представљене по важности, најважније су највеће. Морају да буду узвишене, морају да изазову молитву. Отуда њихова перспектива је духовна, вертикална, узлазећа, ка Богу, животу и светости. Православна. Оне су повод, оне треба да имају као узор савршену хармонију света који почива на љубави Творца. Сваког ко их гледа оне позивају на усправни подвиг љубави. Од како постоје, ја их не волим, шта више, мрзим сав тај византинизам. Те њихове „каноне" у којима нема слободе за уметника.

Захваљујући перспективи, слика је постала илузија. Унапред, сликар ти каже: овако ја видим. Онај који гледа слику користи се сликаревим оком. Од тог ока, до линије хоризонта, на свакој слици је неизоставно хоризонтала и све је по мери човека. Илузија дубине, илузија висине, али много комфорније него у стварности. И субјективно! Има се утисак да тела имају свој волумен као да су жива. Уметнику је дозвољено да користи машту. Док слика неку хришћанску причу, он је слободан да користи моделе по свом избору и да сцену смести у какав хоће пејзаж. Каква ренесанса, шта кажеш!? Из човекољубља се родило сликарство, уметност која више није била у служби вере. Уместо вере понуђена је естетика. И то је упалило! Ево, узми само један пример: ко би се данас молио пред *Васкрсењем* Пјера дела Франческа? Нико. Љубитељи сликарства, а не верници, трагају на слици за геометријским тајнама, пропорцијом, диве се хладној светлости и пејзажу у коме ништа не нарушава тишину, чак ни хркање заспалих римских војника. Посматрају Христову розе тунику и закључују да су набори одлично насликани. Све је у равнотежи, изван времена, Христос са крсташ-барјаком је више судија него спаситељ, има очи као месечар. Дивно, зар не? Само по себи то је нешто лепо, док је васкрсење Његово и неважно.

Тако волим да ти причам о сликарству. Рецимо, одмах би ти казао како је настала страст, рођена мода, да се сликају гола тела на религиозним сликама. Како је Лука Синьорели одлучио да на својој фресци *Страшни суд* ђаволе представи као наге и атлетски грађене људе?... Само да не заборавим шта сам све хтео да ти испричам о Караваџу.

Дакле, Микеланђело Меризи је изабрао своје уметничко име Караваџо. Живео је доста удобно у Palazzo Madama, код мога пријатеља кардинала Франческа Марија Борбоне Дел Монтеа а имао заштиту и кардинала Сципиона Боргезеа. Та два велика господина, као и Караваџо, волела су друштво младића. У палати, кардинал дел Монте је држао послугу према свом укусу: искварене дечаке, адраповце мужелошце у ливрејама; главни кувар је био стари развратник Виторио, онај ћелави сладострастник са Караваџове слике *Исакова жртва*. Иначе, кардинал беше мецена, колекционар слика и уметничких предмета, званични заштитник Академије Свети Лука. Често сам био гост његове екселенције, не само на забавама које је он приређивао. Водили смо учене разговоре за које Караваџо није имао много стрпљења. Више је волео да скита по ноћи и то наоружан, да залази у крчме римског олоша. Знао је да ради врло брзо, за неколико сати слика би му била скоро готова. Могао је затим сатима да се свађа са својим љубавником Марием, да га шамара и плаче, затим да скрушен трпи сва младићева пребацивања за неверство. Били су подједнако љубоморни један на другог и ковали су планове за освету. Мени је Караваџо требао због светлог и тамног. Чудно звучи, али ево... Осим младог Марија, модели за његове слике биле су особе из подземља, ликови са улице. За
Смрт Богородице
послужио му је леш неке проститутке која се удавила у Тибру. Мој план је био врло једноставан. Говорио сам му као естетичар: „Ти си принц Ноћи. На твојим платнима, иза личности увек треба да је ноћ. Она, твоја, римска ноћ, из ћор-сокака и бурдеља, ноћ уличара са људског дна." Кардинал Дел Монте му је говорио као принц Цркве: „Бог се јавља кроз светлост. Ти си прави мистик, јер знаш да нема светлости без сенке. Ти верујеш утробом, верујеш у чудо. Благослов Божији је на теби." Ја сам понављао: „Из мрака, нека светлост просто зграби те ликове. Светлост је, а не тама, запамти, главни чинилац драме." Поруџбине за цркве урадио је на основу мојих описа стварних догађаја. Због прве верзије
Вечере у Емаусу
замало да настрада од Инквизиције. Неко им је дојавио да му је као модел за Христа послужио његов Марио. За другу, ону која се налази у Пинакотеци ди Брера у Милану, ја сам позирао. Немој допустити да те ово изненади. Мој лик је продуховљен, сасвим одговара. Уосталом, ко би се досетио? Слика је била сасвим лепо примљена и хваљена. Ту је крчмар, његова жена, два Његова ученика и Он у трену кад благосиља хлеб и кад су се ученицима отвориле очи. Кад су Га, најзад, препознали. Распоред светлосних ефеката је изванредно успео.

Пратио сам Га на путу за Емаус. Није ми било јасно шта намерава, зашто је изабрао да

баш тамо пође. Срео је два своја следбеника, Клеопу и још једног, Луку, сликара, ако се добро сећам. Ишао сам за њима и нисам могао чути о чему су све разговарали. У смирај дана, кад су већ били близу села, Он се обазре и погледа у мом правцу. Не знам да ли ме је видео и како, тек они, познавајући Емаус, одмах изабраше крчму. За њима, неприметно и ја, уђох и затражих вечеру и преноћиште. Унутра је тек по која уљана лампа горела, ни светло ни тамно није било тврдо, већ некако сфумато. Уопште није обраћао пажњу на мене. Клеопа и Лука су стално нешто говорили а Он, чинило ми се, као да их није пажљиво слушао.

Помно сам гледао у Њега. Да ли дише? Зашто је тако непомичан? Од себе је одавао јасноћу. Сасвим нова, сунчана чистота струјала је из Њега, као неосвојиви бедем. Осећао сам немоћ. Негде у мени јасно сам чуо: Ашмодај, ти си нечист!

Увери се, сасвим сам објективан. Ништа од тебе не кријем. Стално ме оптужују да сам мајстор да нешто покварим, и то зато што сам грешник, што стално нешто скривам. Ти си ми сведок да сам крајње објективан. Да ли ти ја нешто скривам? Наравно, ти знаш да је та прича о греху фикс-идеја. Грех не постоји.

Гледам га и мислим: па овде се ништа не догађа. Да ли уопште треба обраћати пажњу на Његове загонетке? Шта ће људима тај нови немир? Додатна иритација, свраб?

И, како било, догодило се нешто заиста ужасавајуће. Искупитељ је подигао своју десницу и благословио оно што беше на столу. Узео је хлеб и преломио га. Истом, цела просторија би обасјана страховитом, компресованом светлошћу. Просто нестадох, изгубих се у њеној интелигенцији. Кад напокон, дођох себи, све је било по старом. Само Он више није био ту. „То је био Учитељ!" – понављао је Клеопа. Ни крчмар, ни остали присутни као да ништа нису приметили.

VI

Списи тајанственог порекла

Душо, буди ми наклоњена. Покажи добро научене манире.

Био сам сведок свим тим догађајима и шта да ти кажем: било би ми немогуће да све прећутим, да не оставим неко сведочанство. На првом месту кад је реч о Томи, званом Близанац. Он је оснивач емпиризма, а не Џон Лок и Френсис Бекон. Свако сазнање се изводи из искуства, то су и гностици тврдили. Тома је био прави емпирист, јер тек кад је додирнуо Његове ране од клинова на рукама и од копља на грудима, тек онда више није био „невјеран него вјеран".

И као што знаш, док су једанаесторица још била у Јерусалиму, бацали су коцку како би видели у коју земљу ће сваки отићи да проповеда. Томи припадне Индија. Како је отишао у Индију и шта се све тамо догодило са њим, ја сам описао у неколико књига. То јест, причао и диктирао, у доколици.

Није Тома био вољан да пође у Индију и поред тога што му се Он јавио у сну и дао му благослов. А онда је Он, пронашао једног трговца из Индије по имену Аван и, замисли, продао му Тому, онако, као свог роба за десет мера сребра. То ти сад препричавам на брзину. Аван је био слуга цара Гундафора и овај га беше послао да му купи дрводељу. Лепо сам се забављао док сам писао шта се све збило са Томом у Индији. Све једна прича до друге: како Тома зида невидљиву палату, затим свадба цареве кћери, па Томино мучење и његов сусрет са старцем који је оплакивао своје синове, па страдање слуге који је крчагом у пролазу случајно ударио Тому, а овај га проклео, и оно што се највише читало – чуда која се догађају са Томином одераном кожом. Људи воле да читају оно што ја напишем. Ја имам ту неопходну лакоћу и глатко се изражавам. Ја сам реалиста. Читаоци воле сликовите детаље, рецимо, кад се на свадби Гундафорове ћерке под столовима мувају гладни пси и лижу ноге званицама како би измолили мало хране. Имао сам много успеха са мојим књигама, толико да сам их морао још доста написати и плаћати преписивачима да их умножавају.

А онда, гле јада, многе од тих мојих књига проглашене су за апокрифе, списе

„тајанственог" порекла. На црквеном лаодикијском сабору неке друге књиге су канонизоване, а остале су проглашене за *јеретичке*! Замисли само. Толики труд, толико генијалности и великог стила требало је бацити на ђубриште историје. Зар то не би било злочиначки? Наравно, ја сам постигао да се ништа не изгуби и да све то сачека неко срећније доба. Рецимо, откриће библиотеке у Наг Хамадију и годину 1947.

Осећам твоју знатижељу, али морам да те замолим за још много стрпљења. Само ми буди наклоњена и веруј, колико год да дугујеш ја ћу вратити тај дуг.

Мани се трагања за Богом, за тајном космоса и сличним. Уместо тога, почни од себе. Постани оптимиста, као ја. Послушај, рећи ћу ти нешто дивно: ја сам Ти, то јест Ви, како ти драго. Ми можемо да разговарамо и на „ти" и на „ви". Ја сматрам да је „ти" заостатак из времена просташтва. „Ви" оличава поштовање, кад разговарају два „ви" онда се и без објашњења зна да су то две личности са углађеним манирима, са солидним образовањем. Ја сам богат човек, од укуса, и никако не бих могао себи да опростим пролетерску отрцаност на „ти" ни према себи а камо ли према неком другом. Промискуитет исијава из „ти", жеља да се успостави једнакост. Таква етикета је намењена јадницима, глупанима, тој гомили доњополовичара. Једнакост не постоји. Њихов очај и тескобу, страх од усамљености, пустимо нека скривају у племену, народу, нацији, у Богу, Правди... Шта било у шта могу да поверују, као у доброћудног заштитника од врховног Ужаса који стварају питања без одговора.

Ипак, остаћемо на „ти". Да се не би причало како сам ја „елитиста". И анахрони десничар. Уствари, ја бих много волео да ми прилепе етикету „левичара". О томе другим поводом.

И као што рекох, постао сам „јеретик", зато што је у мојим књигама одступљено од „канона". Заиста, за мене су резервисали насиље и само насиље. Нема слободе.

Само, видећеш, ни то им није много вредело.

Пустио сам да оно што мислим, што стварам, изразе мудраци: Симон Маг, Понт, Николај, Кердон, Маркион, Валентин... тамо неки гностичари. Творци највишег принципа света. Можда теби данас то изгледа неважно, али за тај „највиши принцип" много се зноја и

крви пролило и много је мојих сапутника било претворено у траву или у пасуљ, у клас пшенични или кајсију. А зна се, ко једе хлеб он мора постати хлеб и бити поједен. Ко убије птицу биће птица, ко убије миша, он ће бити миш, ко жање биће пожњевен, ко носи пшеницу у млин биће самлевен, ко меси умесиће га, ко испече хлеб биће испечен.

Персијско дрво сам засадио у Селеукији код Ктесифона у Персији. Подигао сам човека по имену Мани. Његова душа је пре тога била два пута чишћена и пресељавана у тело пса а затим у тело камиле. Сјединио сам их и, Мани је тако добио свих пет душа: Ум, Поимање, Разумевање, Размишљање и Смисао.

Може бити да ти је ово што казујем неразумљиво. Превише запетљано, као да говорим сам себи оно што само ја разумем. Дајем ти реч да ћу све појаснити.

Ево, моје „персијско дрво" је само један од мојих „система", откровење које је, нажалост, проглашено за „јерес".

Мани је био прави драгуљ. Био је леп, стасит, обдарен. Био је филозоф, сликар, свирач, био је велики лекар и наравно – пророк.

Говорио је као да чита из књиге. Објашњавао је порекло зла и учинио гносу свима разумљивом. Дефинисао је зло као егзистенцију, постојање, заправо биће по свему равно Богу. А то је заиста тако: постоје два бога, два нерођена, два самобитна вечна Принципа у сталном сукобу.

Видиш, за једног ти кажу да је он врховно Добро, а за другог да је то Зло. Један је Светлост, а други је Тама. Ја сам овакво расуђивање назвао – једноумље.

У човековој души, учио је Мани, постоји један део од чисте светлости. Душа пребива у телу, а тело је од материје која је део таме. Зато је сваки човек дужан да чува чистоту своје душе како би постепено из телесне таме ослободио божанску светлосну суштину.

Имао је Мани много присталица који су се делили на савршене и слушаоце, дванаест учитеља и седамдесет два епископа, старце, презвитере, управнике. Главно им је било уздржавање од сваког чулног задовољства. Телесне насладе нарочито слабе духовну енергију, подучавали су, а пошто је та енергија најважнији састојак целог нашег бића, то наслада доноси само штету и човек који се предаје чулним уживањима делује против свеопште хармоније. Признавали су за пророке и своје учитеље Ноја, Аврама и Исуса.

Био сам врло гневан кад су Манија разапели на крст и сурово усмртили. Нисам га реинкарнирао, али надам се да ће и то бити могуће са напретком науке. **<**

(Из рукописа *Књиге. Рокенрол романа* Миодрага Јанковића. Наставиће се. Опрема „Нација”)

Објављено: недеља, 10. јун 2018, 23:25h

(1) Анастазија је узалуд вриштала

(2) Вратар Понтија Пилата

(3) Писац се наклонио и отишао

(4) Црна рука

(5) Тај није имао душу

***

О писцу

Миодраг Јанковић. Рођен 1947. у Београду, преминуо 10. августа 2018. у Паризу. Књижевник, историчар.

Објавио:

Потресне приче, „Просвета”, Београд 1972.

Неко други, роман, „Просвета”, Београд 1978.

Добра коб, роман, „Књижевне новине”, Београд 1984.

Записи о Србству, „Никола Пашић”, Београд 1998.

Три огледа, „Књижевна реч”, Београд 2001.

Кнез Павле од лепоте до истине, Академија уметности БК и „Ведута”, Београд 2004.

Haereticus, роман, „Просвета”, Београд 2006.

Кнез Павле. Истина о 27. марту, са Вељком Лалићем, „Унапрес”, Београд 2007.

Од 1976. живео у Паризу, где је и сахрањен.

Био је оснивач и дописник СРНЕ из Париза и шеф Представништва Републике Српске у Француској.

Као сапутник кнегиње Јелисавете Карађорђевић, учествовао у судској рехабилитацији кнеза Павла и Милана Антића.

Био је уредник интернет портала *27. март*.

***

О роману

Овај рокенрол роман је свакако и једна својеврсна аутобиографија. Из веома дугог живота главног јунака дати су неки фрагменти, као тесери великог мозаика. Из њих се

читаоцу нуди да препозна судбину ове индивидуе нарочито загорчане појавом хришћанства. Исто тако открива се и скривена истина о смислу постојања овог лика, његово убеђење да нема смисла и да је у основи свега апсурд, као и код људи.